

דף עו

'שאלו תלמידי את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, אמר להם... עמד ופסק מזונותיו בכל יום...'. כענין זה אמר רשב"י בזהר הק' (בשלח. מובא במגן אברהם קנז): 'לא לבעי אינש לבשלא מזונא מן יומא אחרנא ולא ליעכב מן יומא ליזמא אחרא' (וע"ע שיחות מוסר לגר"ח שמואלביץ, י תשל"ג).

על עשיית תכנית הסכון וכד', האם יש בדבר משום חסרון אמנה ובטחון – ע' בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ב קיא וח"ד מה; שבת הלוי ח"ד א,ב.

'מאתן ועשרין וחד לוגא מחזיק'. טעם למידת לוג – לפי שהלוג היא המדה הקטנה ביותר הכתובה בתורה (תורא"ש ותו"י. [וע' דובר צדק עמ' 16 ד"ה והנה]. וכן הוא הכלל בכל מקום 'תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת').

טעם אחר, לפי שאמר דוד דשנת בשמן ראשי כוסי רויח – באותה מידה שממנה היו נותנים שמן על ראש המיטה, דהיינו פך שמן של מצורע שהיה מחזיק לוג, בה במידה היו נותנים לכוס, כמנין 'רויח' (רבנו אליקים).

בסוד הענין – ע' שיח יצחק; אוהב ישראל (לפסח); פרי צדיק תרומה יב.

'מנין לשתיה שהיא בכלל אכילה שנאמר ואכלת לפני ה' אלקיך... מעשר דגנך תירשך ויצהרך – תירוש חמרא הוא וקרי ליה 'אכלת'. ודילמא דאכליה על ידי אניגרון דאמר רבה בר שמואל: אניגרון מיא דסילקא אכסיגרון מיא דכולהו שלקי'. ה'אניגרון' הוא תבשיל מוצק, יש שהוא עשוי מסילקא (= תרדין), ויש משאר שלקות.

[ולשון רבה בר שמואל 'אניגרון – מיא דסילקי...], שמשמע שהוא מים ולא התבשיל עצמו – אפשר שדבריו מוסבים על התוספתא (המובאת בירושלמי שביעית ח,ב) העוסקת באכילת פירות שביעית: 'אין מחייבין אותו לשתות אניגרון ולא איקסגורון', ופרש רבה בר שמואל 'מיא דסילקי...', כלומר אע"פ שאסור להפסיד פירות שביעית, אינו חייב לשתות את המים הנשארים של תבשיל זה, אע"פ שיש בהם מפירות שביעית] (עפ"י חזון איש שביעית י,ד).

ודחיית הגמרא היא שניתן לקיים הכתוב ואכלת... ותירשך כגון שבישל את התבשיל הזה ביין של מעשר-שני והרי עתה היין בתבשיל נאכל ולא נשתה (עפ"י ר"י בן מגאש שבועות כג).

מבואר כאן שאע"פ שרוב היין עשוי לשתיה, אך הואיל ומשתמים בו גם בעשיית תבשיל – מותר לעשותו מיין של מעשר-שני. ונראה שהוא הדין בשל שביעית, שדין אחד לזה ולזה כמבואר במשנה בשביעית ח,ב. ולכאורה נראה שאין חייבים לשתות את הנוזלים הנשארים מאניגרון שבישלו ביין, כשאר מי אניגרון ויין עם שמרים שאין צריך לשתותן (ע' בפירוט משפטי ארץ כג,יא-יד). ואעפ"כ מותר ליתנו שם לכתחילה על דעת כן כיון שכך הדרך. וצ"ע בר"ש תרומות יא,א לענין נתינת דבילה לתוך המוריס. וע"ע משפטי ארץ כב,ז. לא נכתב אלא להעיר.

(ע"ב) 'כתיב ישמח וקרינן ישמח – זכה משמחו לא זכה משממו'. רש"י מפרש שהדרש מבוסס על חילוף שי"ן בשי"ן. (ומצינו כמה דרשות כיו"ב – ע' לעיל עה: 'שליד' – קרינן סליו. ולעיל כח: 'דמשק' – דולה ומשקה; ברכות יד. 'ושבע ילין' – דרש לשון מספר שבע; שם טו: 'בפרש' – בפרש; תענית ז: על 'ועד פניו ישונא'; שם ט – ע"ע שבת בשביל שתתעשר'. ושם ז: 'ועז פניו ישונא'; פסחים מט: מורשה – מאורסה; סוטה ג' איש איש כי תשטה אשתו' – תשטה כתיב,

ובשפת אמת שם; שם ה' ושם – ושם; שם יג: שובע – שבע; סנהדרין קד כובס – כובש; חולין כו. 'אל תקרי ושחט אלא וסחט'; ערכין יא. 'יסור – ישיר', ושם יג 'בפרש'. וראה עוד דוגמאות בחילופי ש"ן וסמ"ך בדרשות חכמים, וכן בבאור משמעות המושגים – במנחת שי צפניה א, יב ובקובץ עלה יונה עמ' קח).

ואולם רבנו אליקים, וכן הרמ"ה (בסנהדרין ע) גרסו 'כתיב' 'שמחה' וקרינו 'שמח'. [וכן הביא במנחת שי (תהלים קד, טו) שמצא בשני כתבי-יד של תהלים שכתוב בהם 'שמח'. וכתב לפי"ז שאפשר שגרסו כן בגמרא. וכיוון לדברי הרמ"ה המפורשים].

א. בדומה לזה מצינו דרשות רבות המבוססות על חילופי ה' ח' [וכן על שאר חילופי אותיות ממוצא אחד]. וכן אמרו בירושלמי (פאה ז, ה) 'לא מתמנעין רבנן לדרוש ה' ל-ח' –

ע' לעיל נד. הדרה – חדרה; ברכות ל: לב. לה. שבת לב: סג. עז קד. קה. (וברשב"א ומהרש"א); עירובין יט. קא. (ומהרש"א); פסחים לו. פט. צ. מגילה טו. מו"ק ב. (ע"ש ברישב"א נמו"י ומהרצ"ח); קדושין סב. סנהדרין לט: קג. מנחות נג [תהיה – תחיה; המולה – חמלה]; רש"י שם פח: (מכת"י, ד"ה א"כ); שם קי; תמיד כט; ירושלמי פאה א, א; פסיקתא רבתי מא. וכן במה שדרשו לעיל עה: 'חנם – עריות' נראה הכוונה כמו שאמרו בעירובין יט. 'על עסקי הנם' ופרש"י עריות (ע' במצוין לעיל).

וע"ע בספר הערוך ('ער' ג; 'חדק' א); יד רמה סנהדרין ע; נפש חיה או"ח נג, יב. וע"ע במובא בחולין נד על חילופי ר' ע'. וע"ע במובא ביוסף דעת סנהדרין ע קג אודות דרשות המבוססות על חילופי אותיות ממוצא אחד.

ב. עוד הביא במנחת שי מהר"ר יהודה בריאל כי 'שמח' הוא מבנין הכבד אשר הוא יורה על דבר והפכו, כמו 'ודשנו' וסקלו' וכדומה, ובוה מבוארת דרשת רבא שניתן לפרש בשתי משמעויות את 'שמח' – מביא שמחה או מבטלה.

ענינים ופרפראות

'וכי אי זה מדה מרובה – מדה טובה או מדת פורענות הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת פורענות' –

'כי כשאדם עושה מצוה באהבה הריהו דבק לאמת ששם מקור הברכה, אבל מי שעושה עבירה, דבק רק לתאוות הפרטית ואין לו דביקות לכח השקר כי השקר הריהו העדר ואין דביקות להעדר. ועל כן מראים לנו הפרש גדול מאד בין מדה טובה למדת פורענות (כפול חמש מאות) – כי כל הנהגת ה' הוא ללמד' (מכתב מאליהו ח"ד עמ' 284).

'לחם אבירים אכל איש – זה יהושע' –

'לחם אבירים אכל' בגימטריא 'יהושע' עם הכולל (גליונות קהלות יעקב).

'הני חמשה ענויין כנגד מי...'

– חמשה עינויים כנגד חמש פעמים 'נפש' הכתובים בפרשה, וכנגד חמשה שמות שיש לנפש. וכן חמש טבילות לכהן גדול וחמש תפילות בו ביום (עפ"י בעל הטורים אמור כג, ב).

– כנגד חמשה חומשי תורה, כדי לקבלם עליו ולקבל עול המצוות שכתובות בהם בלי מסך המבדיל של תענוגות הגוף; כנגד חמשה חושים שבאדם שהוא עושה עמהם מצוות ועברות.

(עפ"י אליהו זוטא בשם מהרי"ל; מנורת המאור נר ה ב, ב)

(ע"ב) 'ואמרי קרי ליה תירוש יין – שמביא יללה לעולם' –
'היין' בגימטריא 'יללה' (בעל הטורים בראשית ט,כא).

דף עז

'דיו לטובים שבהם' – יש די בזכותם לעמוד להם. 'אמר לו: אני שורף אותם ולטובים שבהם' – מפני שלא מיחו (עפ"י ר"ח ותו"י).

'אייתה לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמיה בחריקיה ושמש עשרים ואחד יום... יהבו ליה – לדוביאל, כנגד עשרים ואחד יום ששימש (תו"י). והם כנגד ימי פורעניות מי"ז בתמוז עד ט' באב. מהרש"א) עשרין וחד מלכי מלכים שימלכו ופרוותא דמשהיג – נמלי משהיג. אמר (שר של פרס): כתיבו לי לישראל באכרגא – להעלות מסים למלכות פרס...

'דוביאל שרא דפרסאי'. שמו של השר מורה על מהות האומה ותכונתה, וכמו שאמרו (בקדושין עב ועוד) 'אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין כדוב' (עמהרש"א. וע"ע ביוסף דעת ע"ז ב על תכונת אומה זו).

'עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא אמר רבי יצחק: אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה בעולם הזה וזכות לעולם הבא'. הריטב"א מפרש [דלא כרש"י], כך אמר גבריאל לאומות העולם: שוא לכם שאתם רוצים לשעבד בישראל שהם משכימים ומעריבים לעסוק בתורה ומנדדים שינה מעיניהם. עוד פירש לפי הענין: שוא לכם השרים המשכימים ומעריבים לקטרג על ישראל ולהיות לו קטיגורים, ואתם חושבים שיקיים הב"ה ויעשה כן למנדדים שינה מעיניהם לעסוק בתורה.

(ע"ב) 'אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת...'. יש שהראו עפ"י כמה כתבי יד של מסכת סופרים (יח,ז), שהיו מנהגים מסוימים לחנך בניהם הקטנים ביותר, בטרם הגיעו לגיל חינוך, לצום ביום הכיפורים. ואלם החכמים התנגדו לכך. וכן משמע מהתוספתא ביומא (ד,ב) ששמאי הזקן לא רצה להאכיל את בנו הקטן כלל, וגזרו עליו להאכילו. (ע"ע במובא בספר מנהגי ישראל ח"ב עמ' קלא. וע' גם בהדושי הנצי"ב לפסחים קט. ויש להעיר מסוכה כח ששמאי הזקן החמיר לסכך על תינוק סמוך להיוולדו).

בספר שפת אמת פרש ששמאי החמיר אף כשידיו רחוצות שלא ליתן לתינוק בידו [כמו שיש שרצו להחמיר שלא ליתן לקטן בידיים, שמא ישכח ויאכל], וחכמים סברו שאין לחוש לכך וגזרו עליו להאכיל בשתי ידיו.

וגזרו עליו להאכיל בשתי ידיו. ע' במובא לעיל עד. בנידון איסור רחיצה אם הוא מהתורה או מדרבנן.

– משמע שמותר להאכיל לקטן בידיים הגם שיכול הקטן ליטול בעצמו [ואף בילד גדול קצת שאין בדבר סכנה, ואעפ"י שיכול להאכילו פחות מכשיעור] – ויש לעיין מדוע אין בזה איסור 'לא תאכילום' שהוזהרנו מלהאכיל לקטנים דבר איסור?